

LIBER II.

IN QUO MATTHÆI EVANGELIUM USQUE AD COENÆ NARRATIONEM EX ORDINE PERTRACTAT AUGUSTINUS, CUMQUE EO COMPARAT ALIA MARCI, LUCE ET JOANNIS EVANGELIA, DEMONSTRANS PERPETUAM INTER QUATUOR EVANGELISTAS REPERIRI CONSENSIONEM.

PROLOGUS.

I. QUONIAM sermone non brevi, et admodum necessario, quem libro uno complexi sumus, refutavimus eorum vanitatem, qui Discipulos Christi Evangelium conscribentes, ideo contemnendos putant, quia ipsius Christi quem licet non ut Deum, tamen ut hominem sapientia longe præ cæteris excellentem honorandum esse non dubitant, nulla scripta proferuntur a nobis; et eum talia scripsisse videri volunt, qualia perversi diligunt, non qualibus lectis et creditis a perversitate corrigi possunt: nunc jam videamus ea, quæ quatuor Evangelistæ de Christo scripserunt, quemadmodum sibi atque inter se congruant; ne quid ex hoc in fide christiana offendiculi patiantur, qui curiosiores quam capaciores sunt, quod non utcumque perlectis, sed quasi diligentius perscrutatis evangelicis Libris, inconvenientia quædam et repugnantia se deprehendisse existimantes, magis ea contentiose objectanda, quam prudenter consideranda esse arbitrantur.

CAPUT I.

Quare usque ad Joseph generatores Christi commemorentur, cum de illius semine Christus non sit natus, sed de virgine Maria.

II. MATTHÆUS evangelista sic orsus est: « Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham¹. » Quo exordio suo satis ostendit generationem Christi secundum carnem se suscepisse narrandam. Secundum hanc enim Christus filius hominis est, quod etiam se ipse sæpissime appellat², commendans nobis quid misericorditer dignatus sit esse pro nobis. Nam illa superna et æterna generatio, secundum quam Filius Dei unigenitus est ante omnem creaturam, quia omnia per ipsum facta sunt, ita ineffabilis est, ut de illa dictum a Propheta intelligatur, « Generationem ejus quis enarrabit³? » Exequitur ergo humanam generationem Christi Matthæus, ab Abraham generatores commemorans, quos perducit ad Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus. Neque enim fas erat ut ob hoc eum a conjugio Mariæ separandum putaret, quod non ex ejus concubitu, sed virgo peperit Christum. Hoc enim exemplo magnifice insinuaturs fidelibus conjugatis, etiam servata pari consensu continentia, posse permanere vocarique conjugium, non permixto corporis sexu, sed custodito mentis affectu: præsertim quia nasci eis etiam filius potuit sine ullo complexu carnali, qui propter solos gignendos filios adhibendus est. Neque enim

¹ Matth. 1, 1. — ² Id. viii, 20, et ix, 6. — ³ Isai. lxxviii, 8.

propterea non erat appellandus Joseph pater Christi, quia non eum concumbendo genuerat, quandoquidem recte pater esset etiam ejus, quem non ex sua conjugē procreatum, aliunde adoptasset.

III. Putabatur quidem Christus etiam aliter filius Joseph, tanquam ex ejus omnino carne progenitus, sed ab eis hoc putabatur, quos Mariæ latebat virginitas. Nam Lucas ait: « Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum » triginta, ut putabatur, filius Joseph¹. » Qui tamen Lucas non ejus parentem solam Mariam, sed ambos parentes ejus appellare minime dubitavit, ubi ait: « Puer » autem crescebat et confortabatur plenus sapientia, et » gratia Dei erat in illo. Et ibant parentes ejus per omnes » annos in Jerusalem in die solemnī Paschæ². » Sed ne quisquam hic parentes consanguineos potius Mariæ cum ipsa matre ejus intelligendos putet, quid ad illud respondebit, quod ipse item Lucas superius dixit, « Et erat » pater ejus et mater mirantes super iis quæ dicebantur » de illo³? » Cum igitur ipse narret, non ex concubitu Joseph, sed ex Maria virgine natum Christum, unde eum patrem ejus appellat, nisi quia et virum Mariæ recte intelligimus sine commixtione carnis, ipsa copulatione conjugii; et ob hoc etiam Christi patrem multo conjunctius, qui ex ejus conjugē natus sit, quam si esset aliunde adoptatus? Unde manifestum est illud, quod ait, « Ut putabatur filius Joseph; propter illos dixisse, qui eum ex Joseph, sicut alii homines nascuntur, natum arbitrabantur.

¹ Luc. iii, 23. — ² Id. ii, 40, 41. — ³ Ibid. 33.

CAPUT II.

Quomodo sit Christus filius David, cum ex Joseph filii David concubitu non sit natus.

IV. Ac per hoc etiamsi demonstrare aliquis posset, Mariam ex David nullam consanguinitatis originem ducere, sat erat secundum istam rationem accipere Christum filium David, qua ratione etiam Joseph pater ejus recte appellatus est: quanto magis, cum evidenter dicat apostolus Paulus, ex semine David secundum carnem Christum¹, ipsam quoque Mariam de stirpe David aliquam consanguinitatem duxisse, dubitare utique non debemus. Cujus foeminae quoniam nec sacerdotale genus tacetur, insinuante Luca, quod cognata ejus esset Elisabeth, quam dicit de filiabus Aaron²; firmissime tenendum est, carnem Christi ex utroque genere propagatam, et regum scilicet et sacerdotum, in quibus personis apud illum populum Hebræorum etiam mystica unctio figurabatur, id est, chrisma, unde Christi nomen elucet, tanto ante etiam illa evidentissima significatione prænuntiatum.

¹ Rom. i, 3. — ² Luc. i, 36.

CAPUT III.

Quare alios progeneratores Christi Matthæus enumerat, alios Lucas.

V. Quos autem movet, quod alios progeneratores Matthæus enumerat, descendens a David usque ad Joseph¹, alios autem Lucas ascendens a Joseph usque ad David², facile est, ut advertant duos patres habere potuisse Joseph, unum a quo genitus, alterum a quo fuerit adoptatus³. Antiqua est enim consuetudo adoptandi etiam in illo populo Dei, ut sibi filios facerent, quos non ipsi genuissent. Nam excepto quod filia Pharaonis Moysen adoptaverat⁴, (illa quippe alienigena fuit,) ipse Jacob nepotes suos ex Joseph natos, verbis manifestissimis adoptavit dicens: « Nunc itaque filii tui duo, qui facti sunt tibi priusquam » ad te venirem mei sunt: Ephræm et Manasse, tanquam » Ruben et Symeon erunt mihi. Natos autem si generis » postea, tibi erunt⁵. » Unde etiam factum est ut duodecim tribus essent Israël, excepta tribu Levi, quæ templo serviebat; cum ea quippe tredecim fuerunt, cum duodecim fuissent filii Jacob. Unde intelligitur Lucas patrem Joseph, non a quo genitus, sed a quo fuerat adoptatus, suscepisse in Evangelio suo, cujus progenitores sursum versus commemoraret, donec exiret ad David. enim Cum necesse sit utroque Evangelista vera narrante, et Matthæo scilicet et Luca, ut unus eorum ejus patris originem tenuerit qui genuerat, alter ejus qui adoptaverat Joseph,

¹ Matth. 1, 1-16. — ² Luc. III, 23-38. — ³ Vide *Retract.* lib. II, cap. 16. — ⁴ Exod. II, 10. — ⁵ Gen. XLVIII, 5, 6.

quem probabilius intelligimus adoptantis originem tenuisse, quam eum qui noluit Joseph genitum dicere ab illo, cujus eum filium esse narrabat? Commodius enim filius ejus dictus est, a quo fuerat adoptatus, quam diceretur ab illo genitus, cujus carne non erat natus. Matthæus autem dicens, « Abraham genuit Isaac, Isaac genuit Jacob¹, atque ita in hoc verbo quod est, genuit, perseverans donec in ultimo diceret, « Jacob autem genuit » Joseph; » satis expressit ad eum patrem se perduxisse ordinem generantium, a quo Joseph non adoptatus, sed genitus erat.

VI. Quanquam si etiam Lucas genitum diceret Joseph ab Heli, nec sic nos hoc verbum perturbare deberet, ut aliud crederemus quam ab uno Evangelista gignentem, ab altero adoptantem patrem fuisse commemoratum. Neque enim absurde quisque dicitur non carne, sed charitate genuisse, quem filium sibi adoptaverit: aut vero etiam nos quibus dedit Deus potestatem filios ejus fieri². de natura atque substantia sua nos genuit, sicut unicum Filium, sed utique dilectione adoptavit. Quo verbo Apostolus sæpe uti non ob aliud intelligitur³, nisi ad discernendum Unigenitum ante omnem creaturam, per quem facta sunt omnia, qui solus de substantia Patris natus est, secundum æqualitatem divinitatis hoc omnino quod Pater: quem missum dicit ad suscipiendam carnem ex illo genere, quo et nos secundum naturam nostram sumus, ut illo participante mortalitatem nostram per dilectionem, nos efficeret participes divinitatis suæ per adoptionem⁴. Ita enim dicit: « Cum autem venit plenitudo temporis, misit » Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub Lege, » ut eos qui sub Lege erant redimeret, ut adoptionem

¹ Matth. 1, 2. — ² *Ibid.* 16. — ³ Joan. 1, 12. — ⁴ Rom. VIII, 15, et II, 4.

» filiorum reciperemus¹. » Et tamen dicimur etiam nati ex Deo, id est, accepta potestate ut filii ejus efficiamur, qui jam homines eramus: efficiamur autem per gratiam, non per naturam. Nam si per naturam filii essemus, nunquam aliud fuisset. Cum enim dixisset Joannes, « De- » dit eis potestatem filios Dei fieri, iis qui credunt in » nomine ejus: » secutus ait, « Qui non ex sanguinibus, » neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed » ex Deo nati sunt². » Ita quos dixit accepta potestate factos Dei filios, quod illa adoptio significat quam Paulus commemorat, eosdem dixit natos ex Deo. Atque ut apertius ostenderet qua gratia factum sit, « Et Verbum, » inquit, caro factum est, et habitavit in nobis³: » tanquam diceret, Quid mirum si filii Dei facti sunt cum caro essent, propter quos Unicus caro factus est cum Verbum esset? Hac sane magna distantia, quia nos effecti filii Dei mutamur in melius, ille autem Filius Dei cum filius hominis factus esset, non est mutatus in deterius, sed assumpsit quod erat inferius. Dicit et Jacobus, « Vo- » luntarie genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus⁴. » Ne scilicet in eo quod ait, « Ge- » nuit, » hoc nos fieri putarem quod ipse est, ideo principatum quemdam in creatura nobis hac adoptione concessum satis ostendit.

VII. Non ergo alienum esset a veritate, etiamsi Lucas ab illo esse Joseph genitum diceret, a quo fuerat adoptatus. Etiam sic quippe genuit eum, non ut homo esset, sed ut filius esset: sicut nos genuit Deus, ut filii ejus simus, quos fecerat ut homines essemus. Unicum autem genuit, non solum ut Filius esset, quod Pater non est; sed etiam ut Deus esset, quod et Pater est. Sed plane si hoc verbo etiam Lucas uteretur, omni modo esset ambiguum, quis

¹ Gal. iv, 4, 5. — ² Joan. 1, 12, 13. — ³ Ibid. 14. — ⁴ Jac. 1, 18.

eorum adoptantem, quis ex propria carne gignentem patrem commemorasset: quomodo etsi neuter eorum diceret, « Genuit, » sed et iste eum filium illius, et ille illius diceret, nihilominus esset ambiguum, quis eorum illum de quo natus, quis illum a quo adoptatus erat commemorasset. Nunc vero cum alter dicit, « Jacob genuit Jo- » seph¹, » alter, « Joseph qui fuit filius Heli²: » etiam ipsa verborum differentia quid singuli suscepissent eleganter intimaverunt. Sed hoc facile sane, ut dixi, posset occurrere homini religioso, qui quodlibet aliud querendum potius judicaret, quam Evangelistam crederet esse mentitum; facile, inquam, occurreret, ut videret quibus causis unus homo duos patres habere potuerit: hoc et illis calumniosis occurreret, nisi litigare quam considerare maluissent.

CAPUT IV.

Quare quadraginta generationes excepto ipso Christo inveniuntur apud Matthæum, cum quatuordecim triplicet.

VIII. ILLUD autem quod deinceps insinuandum est, revera ut adverti et videri posset, lectorem attentissimum et diligentissimum requirebat. Acute quippe animadversum est, Matthæum, qui regiam in Christo instituerat insinuare personam, excepto ipso Christo, quadraginta homines in generationum serie nominasse. Numerus autem iste illud tempus significat, quo in hoc sæculo et in hac terra regi nos oportet a Christo secundum disciplinam laboriosam, « Qua flagellat Deus, ut scriptum est, omnem

¹ Matth. 1, 16. — ² Luc. iii, 23.

» filium quem recipit¹ : » de qua dicit Apostolus, per tribulationem oportere non intrare in regnum Dei². Quam significat etiam illa virga ferrea, de qua in Psalmo legitur, « Reges eos in virga ferrea³ : » cum superius dixisset, « Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus⁴. » Reguntur enim etiam boni in virga ferrea, de quibus dicitur, « Tempus est ut iudicium » incipiat a domo Domini; etsi initium a nobis, qualis » finis erit eis, qui non credunt Dei Evangelio? Et si » justus vix salvus erit, peccator et impius ubi parebunt⁵? » Ad quos pertinet quod sequitur, « Tanquam vas figuli » conteres eos⁶. » Reguntur enim boni per hanc disciplinam; mali vero comminuuntur, qui tanquam iidem ipsi commemorantur propter una atque eadem sacramenta, quæ habent communia mali cum bonis.

IX. Quia ergo numerus iste laboriosi hujus temporis sacramentum est, quo sub disciplina regis Christi adversus diabolum dimicamus, etiam illud declarat, quod quadraginta dierum jejunium, hoc est, humiliationem animæ consecravit, et Lex et Prophetæ per Moysen et Eliam, qui quadragenis diebus jejunaverunt⁷, et Evangelium per ipsius Domini jejunium, quibus diebus quadraginta etiam tentabatur a diabolo⁸, quid aliud quam per omne hujus sæculi tempus tentationem nostram in carne sua, quam de nostra mortalitate assumere dignatus est, præfigurans? Post resurrectionem quoque non amplius quam dies quadraginta cum Discipulis in hac terra esse voluit⁹, huic eorum vitæ adhuc humana conversatione commixtus, et cum illis alimenta mortalium, quamvis jam non moriturus, accipiens : ut per ipsos quadraginta dies significaret, se occulta

¹ Hebr. xii, 6. — ² Act. xiv, 21. — ³ Psal. ii, 9. — ⁴ Ibid. 6. — ⁵ Petr. iv, 17, 18. — ⁶ Psal. ii, 9. — ⁷ Exod. xxxiv, 28, et 3 Reg. xix, 8. — ⁸ Matth. iv, 1, 2. — ⁹ Act. i, 3.

præsentia quod promiserat impleturum, quando ait, « Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem » sæculi¹. » Cur autem iste numerus hanc temporalem vitam terrenamque significet, illa interim causa de proximo occurrit, quamvis sit alia fortasse secretior, quod et tempora annorum quadripartitis vicibus currunt, et mundus ipse quatuor partibus terminatur, quas aliquando ventorum nomine Scriptura commemorat, ab Oriente et Occidente, Aquilone et Meridie². Quadraginta autem, quater habent decem. Porro ipsa decem ab uno usque ad quatuor progrediente numero consummantur.

X. Ad hunc igitur mundum, et ad istam terrenam mortalemque vitam hominum, ad nos regendos in tentatione laborantes, venientem regem Christum Matthæus suscipiens, exorsus est ab Abraham, et enumeravit quadraginta homines. Ab ipsa enim gente Hebræorum, quæ a cæteris gentibus ut distingueretur, Deus de terra sua et de cognatione sua separavit Abraham³, Christus venit in carne : ut et hoc ad eum distinctius prophetandum et prænuntiandum maxime pertineret, quod promittebatur ex qua esset gente venturus. Cum enim quaterdenas generationes tribus distinxisset articulis, dicens, ab Abraham usque ad David generationes esse quatuordecim, et a David usque ad transmigrationem Babylonis alias quatuordecim totidemque alias usque ad nativitatem Christi⁴; non tamen eas duxit in summam ut diceret, Fiunt omnes quadraginta duæ. Unus quippe in illis progenitoribus bis numeratur, id est, Jechonias, a quo facta est quædam in extraneas gentes deflexio, quando in Babyloniam transmigratum est. Ubi autem ordo a rectitudine flectitur, atque ut eat in diversum, tanquam angulum facit, illud

¹ Matth. xxviii, 20. — ² Zac. xiv, 4. — ³ Gen. xii, 1, 2. — ⁴ Matth. i, 17.

quod in angulo est, bis numeratur, in fine scilicet prioris ordinis, et in capite ipsius deflexionis. Et hoc ipsum jam præfigurabat Christum a circumcissione ad præputium¹, tanquam ab Jerusalem ad Babyloniam quodam modo migraturum, et hinc atque hinc utrisque in se credentibus tanquam lapidem angularem futurum. Hæc tunc in figura præparabat Deus rebus in veritate venturis. Nam et ipse Jechonias, ubi angulus iste præfiguratus est interpretatur Præparatio Dei. Sic ergo jam non quadraginta-duæ, quod faciunt ter quatuordecim, sed propter unum bis numeratum, quadraginta-una generationes fiunt, si et ipsum Christum annumeremus, qui huic regendæ vitæ nostræ temporali atque terrenæ, tanquam numero quadragenario regaliter præsidet.

XI. Quem ad istam mortalitatem nobiscum participandam quia descendente voluit significare Matthæus, ideo et ipsas generationes ab Abraham usque ad Joseph et usque ad ipsius Christi nativitatem, descendendo commemoravit ab initio Evangelii sui²: Lucas autem non ab initio Evangelii sui, sed a baptismo Christi, generationes enarrat³, nec descendendo, sed ascendendo, tanquam sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans: ubi eum vox de cælo declaravit, ubi testimonium Joannes ipsi perhibuit, dicens, « Ecce qui tollit peccata mundi⁴: » Ascendendo autem transit et Abraham, et pervenit ad Deum, cui mundati et expiati reconciliamur. Merito et adoptionis originem ipse suscepit, quia per adoptionem efficimur filii Dei, credendo in filium Dei. Per carnalem vero generationem Filius Dei potius propter nos filius hominis factus est. Satis autem demonstravit, non se ideo dixisse, Joseph filium Heli, quod de illo genitus, sed quod ab illo fuerat adoptatus; cum et ipsum Adam filium Dei dixit, cum sit factus a

¹ Ephes. II, 11. — ² Matth. I, 2. — ³ Luc. III, 23. — ⁴ Joan. I, 29.

Deo, sed per gratiam quam postea peccando amisit, tanquam filius in paradiso constitutus sit.

XII. Quapropter in generationibus Matthæi, significatur nostrorum susceptio peccatorum a Domino Christo: in generationibus autem Lucæ, significatur abolitio nostrorum peccatorum a Domino Christo. Ideo eas ille descendens enarrat, iste ascendens. Quod enim dicit Apostolus, « Misit » Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati¹; hæc est susceptio peccatorum: quod autem addit, « Ut » de peccato damnaret peccatum in carne²; hæc est expiatio peccatorum. Proinde Matthæus ab ipso David per Salomonem descendit, in cujus matre ille peccavit³: Lucas vero ad ipsum David per Nathan ascendit; per quem prophetam Deus peccatum illius expiavit⁴. Ipse quoque numerus quem Lucas exequitur, certissime prorsus abolitionem indicat peccatorum. Quia enim Christi aliqua iniquitas, qui nullam habuit, non est utique conjuncta iniquitatibus hominum, quas in sua carne suscepit; ideo numerus penes Matthæum, excepto Christo, est quadragenarius. Quia vero justitiæ suæ Patrisque nos expiatis ab omni peccato purgatosque conjungit, ut fiat quod ait Apostolus, « Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est⁵: » ideo in eo numero qui est penes Lucam, et ipse Christus a quo incipit enumeratio, et Deus ad quem pervenit, connumerantur, et fit numerus septuaginta septem, quo significantur omnium prorsus remissio et abolitio peccatorum. Quam etiam ipse Dominus per hujus numeri mysterium evidenter expressit, dicens remittendum esse peccanti, non solum septies, sed etiam septuagies septies⁶.

XIII. Nec frustra iste numerus ad peccatorum omnium pertinet mundationem, si diligentius inquiratur.

¹ Rom. VIII, 3. — ² Ibid. — ³ 2 Reg. XI, 4. — ⁴ Ibid. Vide Retract. lib. II, cap. 16. — ⁵ 1 Cor. VI, 17. — ⁶ Matth. XVIII, 22.